

nic i el mot només tenia accs. més antigues, ben comprensibles per l'etimologia del mot dins el llatí.

En llatí, en efecte, BRŪMA resultava de l'evolució fonètica normal del preliterari BREUMA, que era un antic superlatiu de BREVIS 'curt', significat 'el més curt': DIES BREUMA = DIES BREU(ISS)IMA 'el dia més curt de l'any'. De fet, el mot en llatí escrit es troba encara en el sentit de 'solstici d'hivern', 'finals de desembre', i després es generalitza aplicant-se a tot l'hivern (com en Horaci). Però no es troba encara en el sentit de 'boira' (fr. *brume*, cast. *bruma*, etc.); això almenys és enterament estrany al llatí dels escriptors (i ni tan sols sembla haver-se'n trobat testimoni en llatí vulgar).

En romànic mateix el nou significat ha quedat limitat a les llengües de la Península Ibèrica i França —on els sentits llatins, en canvi, han desaparegut—; altrament s'ha conservat en romanès *brumă* 'gebre' (significat que també apareix en alguns dialectes del N. de França i d'Itàlia, FEW I, 562a, § 3) i 'hivern' (en algun lloc 'tardor') en alguns parlars dels Alps i de l'Alta Itàlia; en italià literari no és usual avui ni sembla haver-ho estat mai gaire, però hi té generalment el significat llatí i caràcter de mot erudit (Ang. Prati). De tota manera és mot no menys usual que en català en gascó pirinenc (i en molts altres parlars d'oc), i allí apareix en part en formes semblants a les catalanes: aranès *bróma* més aviat 'núvol', Luixon *broumo* (RLR XLV, 426), Vall d'Aura *broumo* «brume» (Marzan, p. 2), mentre que en bearnès ja és *brüme* (Lespy).

Pel que fa a accs. secundàries (la major part de les que *AlcM* li atribueix [en el § 4 i ss.] és més probable que siguin mots diferents) em limitaré a la de 'malaltia de la vista' (leucoma) que aquesta obra posa com a § 3 i que també tinc registrada de la Vall de Cardós (a Estañon la curaven amb greix de serp, 1934).

DERIV.: *Brom* que en el Pallars s'usa com a adjectiu 'ennuolat': *està bróm* 'està núvol' (Tor, Àreu, Farrera, Esterri, 1932-4), que *AlcM* registra també en Guimerà; dubto que existeixi com a substantiu, car sembla que no entén bé l'ex. de Joan Lluís que cita, que deu ser també adj., si bé és veritat que algun cop s'usa quasi substantivat, com en *un dia de brom* 'un dia xafogós, núvol, de calor pesada', que sento un cop a Tavascan; «*brom*: núvol» a la Vall de Barravés, essent equivalent de l'aran. *embromat*, benasq. *nubláu* (BDC VI, 30) és, doncs, també adjectiu.

Bromada (Atl.; DAg.). *Bromall*, cat. occid.; *bromalló*; *bromallós*. *Bromassa* (Lab., 1839). *Bromejar* 'estar cobert de broma' val.; *broméig*. *Bromija* (Garrotxa, DAg., amb el sufix de *calit(j)a*). *Bromilla* 'boira que s'alça en la mar' (Lab., 1839). *Bromissot* [DAg.]. *Bromós* [1480-90, MJGalba; Lab., 1839; B. de la Trinx., DBal.]. *Embromar*, *embromar-se* i *embromat* [1695, Lacav.]; *desembromar*.

BROMA, II, 'burletes, gatzara', antigament 'cosa pesada', d'on 'broma pesada, burla', probablement del terme nàutic *broma* 'mollusc que corca les embarcacions', a causa de la pesadesa dels vaixells atacats de

broma; en aquest sentit el mot ve del gr. *βρῶμα* 'corc, corcadura' derivat de *βιβρώσκω* 'jo menjo o devoro'. □ 1.^a doc.: En el sentit de 'maledicència, cosa pesada' ja apareix en el S. xv; per 'futilitat, cosa menyspreable' en la 1.^a meitat del xvi i potser ja 2.^a quart S. xiv; en el de 'gatzara', cap a 1800; per a la dels vaixells, ja des de 1504 en castellà i potser ja en català.

En català el mot apareix ja en una sèrie de textos literaris dels Ss. xv i xvi (potser ja xiv), en accepcions abstractes i morals, diferents de la moderna, i de sentit no ben coincident, però que totes semblen implicar almenys un sentit més seriós; no es poden certament identificar amb el sentit modern però no és menys segur que hi ha d'haver una relació més o menys estreta. Jaume Roig (c. 1460) pintant-nos severament el que fan en una certa tertúlia femenina: «en casa mia --- / cascuna sesta --- / moltes enteses / —o s'ho cuydaven— / s'hi ajustaven --- / una sclama, / l'altra difama, / altra despita, / l'altra sospita, / altra flastoma: / conten prou *broma*, / tot de mal dien ---» (*Spill*, v. 2846), ací és clar, doncs, el sentit de 'maledicència, enraonies calumnioses o pesades'.

En una poesia ross. del S. xv tenim quelcom de semblant, si bé en una variant *brumes* plural i amb el matís de 'enraonies com a pretext per renyir': «pus cercades m'aveu *brumes* / per pendre desemistat, / preniu de mi comiat / pus teniu males costumes» (p. p. P. Vidal, RLR xxxii, 352); en rigor potser podríem ja suposar ací la pronúncia *u* per *o* del rosellonès actual, o bé serà perquè realment existí una variant amb *ú* moderada sobre el cas de *broma* 'boira' = ll. BRŪMA (altrament veurem que aquest duplicat hi va ser també en el nom de la broma dels vaixells).

Més ens acostem als sentits moderns en un passatge del poeta mallorquí F. d'Olesa, de la 1.ª meitat del S. xvi: «aquell qui sab quant noble cos' és l'homa, / a l'hom dirà miracle de natura, / fi de la gran, divina, arquitectura, / tal que sens par, tot lo restant, és *broma*» (JqMBover, *Bibl. Escr. Baleares* II, 6.1.4): el sentit ací, doncs, sembla ser 'futilitat, cosa de poca importància', i almenys hi ha amb els dos exs. anteriors el de 'cosa que no mereix aprovació, que un judici seriós no ha d'acceptar'. En rigor hi ha encara aquest comú denominador en un altre ex. més antic on, però, ja no és tan segur que no hi hagi alguna extensió dels mots per a 'broma' o fins per a 'boira, broma': «la carn no és altra cosa sinó escuma o *broma* de pudor, vestida de frèvol bellea» en l'*Excitatori de la Pensa a Déu* de Bernat Oliver (NCL, p. 95), que crec escrit cap als anys 1330-40 o poc més tard (abans de 1348); també ací, però, podríem entendre 'cosa menyspreable' com en F. Olesa.

En tot cas tot això ho hem de posar en relació amb el modern *broma* 'gatzara', 'brometa, burletes', on pot haver-hi atenuació del sentit sever antic degradant la idea de 'futilitat, fotesa' fins a 'cosa lleugera, gatzara brogida que no mereix estima': Belv. (1803) el defineix (com a vulgarisme) «bulla, confusió de veus o de persones que cridan, jugan, etc.; tremolina,